

LUYỆN TẬP VẬN DỤNG KẾT HỢP CÁC THAO TÁC LẬP LUẬN

I – BÀI TẬP

1. Chỉ ra thao tác lập luận trong đoạn văn sau đây của một nhà văn :

"Người biết trang điểm cao siêu là tạo được vẻ đẹp tự nhiên, sống động của con người. Người trang điểm tầm thường là làm cho người ta nhận rõ các dấu vết trang điểm nhằm che đậy khuyết tật tuổi tác trên khuôn mặt. Điều đó cũng giống như viết văn. Kẻ viết văn tồi thường dùng từ kiểu cách, khoe chữ, lên gân khiến người đọc nhận thấy rõ anh ta đang làm văn. Còn người làm văn già dặn là viết văn tự nhiên, khiến người đọc văn cảm thấy được giao tiếp với tâm hồn thành thực của tác giả".

2. Chỉ ra thao tác lập luận trong đoạn văn sau :

"Hầu hết những người cố gắng định nghĩa cái đẹp đều nhất trí rằng nó đáng đến sự đáp ứng ý thích của chúng ta. Nhưng cái gì gây nên sự đáp ứng đó ? Nó có phải là cái có trong bản thân đối tượng ? Nó chỉ là một phản ứng chủ quan từ phía chúng ta ? Hay nó là sự kết hợp ít nhiều của hai điều này ?".

3. Chỉ ra thao tác lập luận trong đoạn văn sau :

"Câu cách ngôn "Thị hiếu là điều không cần tranh cãi" có đúng hay không ? Chúng ta thừa nhận sự thật là mọi người thường bất đồng về thị hiếu (thích hay không thích một cái gì). Nhưng đó chỉ mới là một nửa của sự thật. Vì bản thân việc tôi thích hay không thích chỉ nói tới phương diện chủ quan, thừa nhận mặt chủ quan. Còn cái điều thích (hay không thích) ấy có lợi hay có hại, đúng hay sai, có giá trị hay tầm thường lại là một phương diện khác nữa. Ngày nay ai cũng biết thích hút thuốc lá và hút thuốc lá là có hại. Vậy ý thích đó không phải là không có điều gì cần tranh cãi".

4. Bình luận nhận định : "Bi kịch trong văn học ngụ ý một quan điểm về nhân sinh".

5. Sửa những lập luận sau đây :

a) Người ta thường nói "tiền nào của ấy" để hàm ý cho rằng hàng giá rẻ thì chất lượng không tốt. Nhưng thực tế ở quê tôi, những thứ quà quê như bún riêu, bánh giò,... đều rất rẻ mà lại ngon.

b) Thường có ý kiến cho rằng, người nổi tiếng đều xuất thân từ các gia đình nổi tiếng. Nhưng nếu xét kĩ lí lịch những người nổi tiếng thì thấy gia đình họ thường gặp nhiều khó khăn, chẳng giàu có gì, thậm chí không có nghề gì nổi tiếng hơn con cháu họ. Có thể kết luận : những người nổi tiếng đều xuất thân từ những gia đình không nổi tiếng.

c) Tác giả của bài *Tống biệt hành* là Thâm Tâm, tức Nguyễn Tuấn Trình, đã từng từ giã gia đình đi hoạt động cách mạng. Do đó, người ra đi trong bài thơ của ông cũng là một nhà cách mạng.

II – GỢI Ý GIẢI BÀI TẬP

1. Đoạn văn có hai vế so sánh, từ trạng điểm mà liên hệ đến viết văn, đó là lập luận so sánh, đối chiếu.

2. Từ một vấn đề chung, người viết đã biết chia tách ra các phương diện để nêu thành câu hỏi. Đó là cách lập luận phân tích.

3. Đoạn văn bắt đầu từ thao tác phân tích, xác nhận một nửa sự thật của câu cách ngôn, giải thích nửa sự thật còn lại và nêu ra lập luận phản bác nhẹ nhàng : "Không phải là không có điều gì cần tranh cãi".

4. Muốn bình luận nhận định một ý kiến về bi kịch thì phải hiểu thế nào là bi kịch, quan điểm nhân sinh trong bi kịch. Sau đây là một lời bình luận :

Bi kịch là những vở kịch kết thúc bằng cái chết hay tai hoạ cho những người sống vì lí tưởng và đạo đức cao đẹp. Nhân vật bi kịch là những người trở nên cao cả trong thất bại. Bi kịch cho thấy sự cao cả và phẩm giá thực sự của con người ngay giữa những đổ vỡ. Bi kịch cho thấy sự bi đát của đời sống và sự vĩ đại tiềm tàng trong con người. Người đọc bằng cảm xúc, tưởng tượng của mình tham gia vào cuộc vật lộn và nhận thức của nhân vật bi kịch khi đối mặt với sự thật cũng như ý nghĩa của cuộc đời.

5. Trong quá trình lập luận, người viết đã thay đổi khái niệm. Ở câu a, về thứ nhất nêu một nhận định khái quát "tiền nào của ấy", nói về sự tương xứng giữa giá cả và chất lượng hàng hoá, không hề có ý bảo rằng hàng rẻ tiền thì kém và dở, nhưng người nói ở đây lại hiểu là hề rẻ tiền, thì hàng dở, nên đã bác bỏ bằng dẫn chứng về bún riêu, bánh giò. Đó là lỗi thay đổi khái niệm. Nên sửa lại : Người ta thường nói tiền nào của ấy, chất lượng hàng hoá tương xứng với giá tiền. Tiền ít thì chẳng đòi cao lương mỹ vị, những món quà quê (bún riêu, bánh giò,...) giản dị, hợp túi tiền mà vẫn rất ngon. Ở câu b, người viết phân tích không toàn diện. Câu này có ý muốn bác bỏ nhận định "người nổi tiếng xuất thân từ gia đình nổi tiếng". Nhận định này sai vì thiếu toàn diện, thực tế cho thấy có không ít người nổi tiếng xuất thân từ gia đình không nổi tiếng. Đoạn văn bác bỏ sai, đem một kết luận phiến diện này mà thay thế một kết luận phiến diện khác. Nên sửa thành : người ta thường nói người nổi tiếng xuất thân từ gia đình nổi tiếng. Nhưng thực tế vẫn có không ít người nổi tiếng xuất thân từ gia đình không nổi tiếng. Ở câu c, nhầm lẫn, đồng nhất người ra đi trong bài thơ với tác giả bài thơ.